

נאמר של נייר



על „הסימפּוניה הפאסטוראלית“ וצביעותה של הדת

★ „האביב החדש“ של תרבות הימין ★ „לפתוח

חזיה בליטוף יד...“ ★ היסטוריה ישראלית: עבר ולקח

תרגום

זייד

אנדרה זייד (1869—1951), מחשובי הסופרים הצרפתיים בסוף המאה שעברה ובמחצית המאה הנוכחית, הפך בשנים הרבות לסופר מתורגם ביותר לעברית (מזייפי המטבעות, שיבת הבן האובד, פילור קסטט, חסר המוסר). זייד, שהיה אתאיסט והומוסקסואל מוצהר וזכה באחרונה לרנסאנס נס אצל הקורא הישראלי, המתרגש מספרי ריו של בורבלימוסר, המורד בעולם ומלוי או.

באחרונה ראה-אור ספר נוסף של זייד בעברית, ובו שתי נובלות מן הידועות ביותר שלו הסימפּוניה הפאסטורלית והשער הצר. הנובלה הראשונה, שהתפרסמה ב-1919, מביאה את יומנו המתוארך של כוהן-ידת פרוטסטנטי המתאר את התפתחות יחסיו המיוחדים עם ז'רטרוד, נערה עיי וורת, שאותה הוא מוצא בביתה של ישישה אומללה כשהוא מוזעק לברכה על ערש-דווה. הנערה העיוורת היא אחייניתה של אותה זקנה, והיא רפת-שכל ואילמת ויש למסרה לבית-מחסה.

כוהן-ידת מעדיף לקחתה לביתה. אל

* אנדרה זייד — הסימפּוניה הפאסטורלית: עברית: אביטל ענבר, השער הצר; עברית: איילה צ'ונבוסקי; אחרית דבר: צבי לוי; הוצאת כתר; עורך הסידור: יעקוב שביט; 167 עמודים (כריכה רכה).

צוננים על אותה צביעות דתית פרוטסטנטית נוסח אנדרה זייד. זו נובלה מעודנת מרגשת ומעולה, המשמשת משל לצביעות כל הדתות.

בתרגומו של אביטל ענבר, המת-עלה מעל לאיכות תרגומו האחרים מהשנים האחרונות, הרחוקים מלהיות טובים ישנן מילים כמו מנציץ, הפטיגה, היממוני,



אנדרה זייד

מישפחות, אני שונא אתכן!

נדממה, מדובבת שהקשר הלשוני אינו ברור, ומפליא שעורך הסידור, יעקוב שביט, לא הקפיד בנושא זה.

הנובלה השניה, השער הצר, הוא „סיפור חייה של נערה החיה בעימות בין שאיף תה לחיים מסכריים ביותר ובין אהבתה לדוגמה, על רקע של חיי מיספחה שנהר-סה...“

בנובלה זו מתמודד זייד בחורבות הא-בה המוסד-הנישואין, להם בו בחינו ובכ-תיבתו. מוטו לנובלה לקוח מתוך זקט בכרית החדשה: „התאמצו לבוא בשער הצר.“ זה סיפור זיכרונות נעורים של גבר בשל לאהבה, „מרם מלאו לי שנים עשרה שנים כאשר איבדתי את אבי...“ לאהובתו ועד למותה בגיל הקרוב לגיל העמידה, מבלי שהשנים ינשאו זה לזו.

בקטעים הראשונים של השער הצר מר-בא מייצג של המשפחה הצרפתית הבורג-נית, הליכותיה, מינהגיה ואורחותיה. ה-קשר הראשון בין ז'רום לבין אליסה בייקולן: „גמשתני אליה בכוחו של קסם השונה מן היופי הפשוט...“ השער הצר הוא סיפור חולני על אהבה חולנית החיה בצילם של ערכים נוצריים מעוותים וצב-רים. עים, ז'רום מעביר את שנותיו באהבה לאליסה, כאשר דודתו של ז'רום אומרת

דוקטור מרטנס מלה שוידה-פון כי קיימת אפשרות שהדוקטור רן, המומחה מלואן, יוכל לגתח את עיניה של ז'ר-טרוד, וכי ייתכן שראייתה תשוב אליה. בחג הפסחא שב ז'ק לחופשה כאשר רגשותיו לז'רטרוד גואים. אחרי נסיעתו של ז'ק משוחחים כוהן-ידת וז'רטרוד עליו, כאשר היא שואלת: „הספור אתה, שח'ק עדיין אהב אותי?“ בעוד האב משיב: „הוא קיבל עלי את דין הוויתור עליה!“ ובהמשך השיחה אומרת ז'רטרוד: „העולם כולו אינו כה יפה כפי שהשליט אתי ל-האמון, אדוני הכוהן, ואפילו רחוק מלהיות יפה!“ ואו היא ממשיכה ושואלת: „כלום ילדיה של עיוורת נולדים בהכרח עיוורים?“

ז'רטרוד נכנסת לניתוח. המביא תוצאות חיוביות. אחרי שובה מהניתוח ופיקחת עיניה, מספרת ז'רטרוד לכוהן-ידת: „היודע אתה שז'ק המיר את דתו?“ והיא ממשיכה ואומרת לכוהן-ידת: „כש-ראיתי את ז'ק הבנתי לפתע שלא אותך אהבתי, אלא אותי. פניו היו כדוק פניו: רצוני לומר, פניו כפי שצוירתיים כדמ-יוני... אה! מדוע עשית שאיחה אתי? יכולתי להנישא לו...“ וכאשר האב, כוהן-ידת צועק גואשות: „ז'רטרוד, עדיין את יכולה!“ היא משיבה לו בסערות-נפש: „הוא היעיד עצמו לניירות...“

ז'רטרוד חולה ומתה והעלמה דה לה מ' משגרת מיברק לז'ק. ז'ק מגיע ומוכיח את אביו על שלא זימן כומר למיטת דויה של ז'רטרוד. שגם היא המירה את דתה ועברה לקתוליות.

הסימפּוניה הפאסטורלית הוא מלאכת מחשבת סיפורית, המשליכה קיתון של

אשתו וילדיו. הוא מתחיל לחנך את ז'ר-טרוד ועד מהרה דומה שהנערה מתגברת על מגבלותיה ומתחילה ליצור געג ראשוני עם הסביבה. את אחד משיאי חינוכו את ז'רטרוד רואה כוהן-ידת בקחתו את הנעי-רה העיוורת לקונצרט שבו מנגנים את הסימפּוניה הפאסטורלית, בעקבותיה, היתה ז'רטרוד שרויה בדומיה וכמו מוכלת כ-התפעמות חושיה...“

ז'רטרוד שואלת ברגע של גילוי-לב את כוהן-ידת: „אבנר לי תיכף ומייד האם אני יפת תואר?... אם אינני צורמת מדי בתוך הסימפּוניה...“ וכוהן-ידת משיב לה: „רי לו כיופייה של הנפש...“ ז'רטרוד, הרי את יודעת שאת יפת תואר...“ עד מהרה דואג כוהן-ידת שז'רטרוד תלמד לנגן בהרמונים שבקאפלה אצל לואיז דה לה מ', שבביתה עברה להתגורר. בינתיים, בנו של כוהן-ידת, ז'ק שהוא פרח-כוהנה נקשר אל ז'רטרוד, מעביר חופשהו בחב-רתה ועוזר לה להוליד אצבעותיה על פני המנענעים.

האב, העוקב אחרי הקשרים הנרקמים בין ז'רטרוד ובנו מגיע עד מהרה לעימות עם הבן: „אין לי צורך בהודאתיך! לנצל לרעה נכות, תיב, תמימות, הרי זו נבזות ניראה שלא תיארתי לעצמי שתהא מסיגל לה...“ בעוד הבן ז'ק מסביר לאביו: „אני מכבד את ז'רטרוד ככל שאהב מכפי דה...“ הבן מספר לאב על אהבה שגילה לז'רטרוד והאב מורזו לשוב לבית-סיפרו. אחרי הגסיעה משוחח כוהן-ידת עם ז'ר-טרוד על אהבת בנו אליה, כאשר ז'רטרוד אומרת: „סבורני כי מיטב שייסע. לא איכל להשיב לו אהבה...“

אחרי בדיקה באופטלמוסקופ מגלה

התותחים והמוזות של קיץ 1982

החזיה הישראלית

הקטע האחרון של ההודעה לעיתונות הוא המרתק מכולם. ובעיקר סדר החשי-בות הישראלי, נוסח ניצן השירה הרך של תרבות-הימין החדשה, המבשר לעסהספר: „תערך קבלת פנים לרגל הופעת הספר בטורון ה'יסק' כמרינה בתל-אביב, ובה ישתתפו ח'כים, אישי-ציבור, אנשי צבא בכירים ואנשי תרבות ורוח.“ אשרי העם שהגיע לכך, שח'כים, אישי-ציבור, אנשי צבא בכירים, קודמים לאנשי תרבות ורוח. יישר כוח.

אלא, שלשלמה חזן היה מן הסתם חשש כלשהו שח'כים, אישי-ציבור, אנשי-צבא בכירים ואנשי תרבות ורוח לא יגיעו ל-קבלת-הפנים שלו. הוא טרח ודאג לספק לאלה ולא לה גירוי אינטלקטואלי. שאותו ציין בהזמנה המצורפת: „כרטיס מיטה לרודוס (הלוך וחזור) מתנת ז'מיר-מורס' חולון — יוגרל בערב זה...“ אכן זכתה ה-שירה העברית.

דבר אחד לא ברור לכותב שורות אלה, והוא מדוע צירף להזמנה, בכתב ידו, את מיספר הטלפון בביתו (845148) — האם כדי שאצלצל אליו? אולי כדי שאפרסם מיספר טלפון זה ברבים?



סכין כנגד „האדם החושב“ תרבות הימין החדשה

בגניין קביעתו של משורר תרבות הימין החדשה, שלמה חזן, כשהתותחים רועמים — המוזות לא שותקות — אני משוכנע שממש בימים אלה, בעיר-ההריגה ביירות, יושב לו איזה, ביאליק פלסטיני וכותב את עיר ההריגה.

גם עורך שבועון הליכוד, שהרי ההודעה לעיתונות ממשיכה ומספרת: „איך לכ-ריכת הספר פרי עטו של מאיר שויאל.“

באחרונה קיבלתי הזמנה ל„אירוע תרבו-תי“, המייצג מן-הסתם את הגל החדש של התרבות הישראלית — תרבות הימין ה-חדשה. מדובר בהודעה לעיתונות, לרגל צאת קובץ שירים של משורר לא נודע בשם שלמה חזן.

כישוריו הספרותיים של שלמה חזן מר-תוארים במילים אלה: „המחבר, יליד שנת 1958, מבוגר תיכון הרש בחולון (76), עתי-נאי ובוגר החוג למזרח-התיכון באוניבר-סיטת תל-אביב, ז'ר אנדרת הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב בשנת 1979. לשם עבר חבר מרכז תנועת החרות וחבר ההג-לה של תנועת החרות בחולון. כיום קצין בשרות חובה בצה"ל ולו אחות ואה המשפ-ר תיב אף הם בשרות חובה. כישורים „סיפ-רותיים“ אלה מוליכים לאסוציאציה חופ-שית לעברו של אביה ומלידה של תרבותי הימין בארץ, אורי צבי גרינברג, שב-וודאי לא היה מציג ככישורים את חברותו בתנועת-החרות (בשמה נבחר לכנסת ה-ראשונה), או את חברותו בחוג סולס ר-בדואי שלא היה נעזר בכישוריהם הצב-יים של אחותו ואחיו.

לשלמה חזן יש בהמשך ההודעה לעי-תונות גם בשורה תרבותית: „בשהתותחים רועמים — המוזות לא שותקות, וההיכחה היא הוצאת הספר בעיצומה של מילחמת שלום הגליל.“ אכן, הוכחה מדעית עד-מאוד.

קובץ שיריו של שלמה חזן אינו מאמץ תרבותי של אחד, ולראייה נחלץ לעזרתו